

D E N K O L D S T I L T U S J O N T I L L E

Nr. 3 - 1945.

Alvorlige tider.

Det eneste målet nazistene har for sin virksomhet i disse dager er å skape kaos i overgangstiden. De vet at krigen er tapt og at gjengjeldelsen nærmer seg. Derfor vil de ha opptøyer, opprør eller helst borgerkrig har som i Frankrike, Belgia og Grekenland. Får de satt alle opp mot alle får de kanskje en chance selv også, håper de, og skal de først gå under vil de trekke flest mulig med.

Legg bare merke til hvad de nasistiske redaktører skriver i avisene: Bymann og bonde skal settes opp mot hverandre ved å overdrive meldinger om svartebørs og matsvindler. Forbrukeren settes opp mot kjøpmannen med skrivelser om byttehandel og varer under disken. Fattig settes opp mot rik ved skrivelser om kapitalister og plutokrater. Hele folket søkes satt opp mot Hjemnefronten ved rettssaker, "tilståelser" og "dokumenter" som de fleste gjennomskuer men som sikkert forvirrer noen. Oversalt såes splid og hat, mens opphavsmennene selv går og gruer for befrielsen. Gleden og forventningen skal stoppes hos oss andre.

Men det skal ikke lykkes for dem!

Hver for sig og alle i forening er vi selv herre over om overgangstiden skal bli lys og lykkelig eller plettet av skjellige gjerninger eller endog borgerkrig. Hvis vi ikke har oss nærme til voldsskatter er der ingen andre som kan sette dem i verk. Allermest nazistene som sikkert kommer til å forsvinne så fort og godt de kan.

Men hver især må tenke over hvad der kreves av oss. Alle har vi lengtet egged oppgjøret med forrederne og mange har gjennomgått så meget at deres hevntørst er forståelig. Allikevel må vi beherske oss.

Ingen må ta straffen i sin egen hånd.

Forrederne får sin straff. De som glemmer sig blir funnet, de som rømmer over grensene blir utlevert. De skal sone sine misgjerninger. Ingen har noen grunn til å tvile på loven og domstolene i et fritt Norge. Og det er nødvendig at hver eneste borger lar myndighetene sørge for forrederne. Tar noen loven i sin egen hånd kan ingen føle seg trygg lenger. Da får vi på nytt den samme vilkårlighet, vold og angivervirksomhet. De som tar loven i sin egen hånd gjør like stor urett som tyskernes håndlangere.

I vår gamle grunnlov står det at ingen må dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom. Det er vel neppe noe lovbud vi har lengtet mere etter enn dette - og det skal også følges fra første dag retten igjen gjeller i Norge.

Ytringsfrihet, organisasjonsfrihet og borgernes rettigheter etter loven skal garanteres av det gamle storting og de gamle kommunestyre inntil nye valg kan holdes. Ingen andre myndigheter kan gi denne garanti så fullstendig som de der er valgt i frie valg av folket selv. Forsøker noen å gjøre seg til herre over stat og kommune uten å være valgt til det av det norske folk, da kaster de oss sikkert ut i den borgerkrig som nazistene strever etter å få istand. Vi har båret krigens og tyranniets trengsler med verdighet og ære. La oss no vise verden at et lite folk kan ta imot seirens og fredens velsignelser uten å miste balansen. Vi begynner igjen den "8. april 1940" og fortsetter med det inntil valgene har avgjort vår fremtid.

Norge henvist til kjøp i Sverige de første måneder.

I de første måneder etter Norges befrielse må vi stole på leveransene fra Sverige, da vi ikke kan være sikre på at det finnes nokk tonnasje for transport over havet av de innkjøpte og lagrede varer. Det er handelsråd Arne Skaug ved den norske ambassade i Washington som gir disse opplysninger i et intervju med den svenske avis Dagens Nyheter. Norge har, sier handelsråden, i Nord- og Sydamerika lagret ca 270 000 tonn av forskjellige varer, derav 190 000 tonn såvarer. Da vi ikke er sikre på å få varene raskt nokk hjem, er vi henvist til den svenske kreditt på 100 millioner kroner for å kjøpe det som er tilgjengelig i Sverige. Det er også lettere å kjøpe i Sverige enn hos de allierte, først og fremst av den grunn at de sammensatte komiteer som Storbritannia og Amerika har oppnevnt gjør saken mere komplisert. Men vårt arbeide i Washington begynner å bære frukt. Som en detalj av særlig interesse kan nevnes at vi har fått løfte av De forenede stater om leveranse av maskinutrustning til grupene på Svalbard.

~*~

Krisen i Norge har skapt ANDELIG STYRKE.

Under en Norges-kveld i Göteborg for en tid siden kom der sterke uttrykk for brorskapet mellom Norge og Sverige fra svenske og norske geistlige. Under en tale av pastor Nordborg kom pastoren inn på det åndelige jordskjælv krisen har medført i Norge og som har gjort at så mange har fått sinene op for kirken. Pastoren føtalte eksempler fra konsentrasjonsleirene, hvor man tross forbudet holder bibeltimer og hvor gamle slitte konfirmasjonsbibler kommer fram fra gjemmene, no når der ikke trykkes bibler lengere. Kirken fører en illegal tilverelse men kristendommen lever under overflaten.

Hvor fartøi flyte kan -

Det fortjener å minnes at det var et norsk fartøi som det første allierte fartøi der kom til Antwerpen - flere dager før den store allierte konvoi. Det var "Lysland", som har seilt under hele krigen og som siden innsasjonen hadde gjort tretten turer til Frankrike.

NORDISK ARBEIDERBEVEGELSE orienterer sig MOT VEST.

I "Britisk fagbevegelse under den annen verdenskrig" har Haakon Lie gitt en fengslende skildring av de britiske arbeiderorganisasjoners innsats. Han sier til slutt: Britisk fagorganisasjon har løst sin oppgave på en beundringsverdig måte. Vi har all grunn til å tro at den vil være stillingen voksen også i etterkrigstiden. En ting kan en være trygg for: Den kommer ikke til å begå uoverlagte handlinger som røkker dens maktstilling. Faren er heller at den vil vise for liten dristighet når grunnlaget skal legges for det nye Storbritannia. I det urolige Europa som vil følge etter Hitlers nederlag vil dette landet og Norden trolig være Island som viser den største stabilitet. Likeheten i deres demokratiske uttrykk er innlysende for enhver - ulikheten i tradisjon og historie like så. Allikevel vil Storbritannia og de skandinaviske land i tiden som kommer, trolig løse sine problemer etter noenlunde de samme linjer. Ikke alle nasjoner i Europa har et mer rotfestet demokrati og et mer utpreget

demokratisk sinnelag. Hvad som ellers kommer til å hende i vår verdensdel, i disse land vil demokratiet bli bevart. Arbeiderbevegelsen i de nordiske land er på mange måter svært forskjellig fra den britiske, det vil denne fremstillingen ha vist. Allikevel er det ingen faglige eller politiske arbeiderorganisasjoner som har større likhet i ideologisk innhold og i praktiske arbeidsmetoder. Det er ingen tvil om hvor nordisk arbeiderbevegelse i fremtiden må søke sin tilknytning."

Eksemplet fra Sør-Varanger.

Sør-Varanger var den første norske kommune som tyskerne forlot og hvor et norsk styre tok ledelsen. Det har sin store interesse å vite også hvordan det siste foregikk. I et brev nordfra skriver journalist Erik Sundvor til Norsk Tidend i London: Kommunestyret var allerede kommet i sving før militærmissjonen nådde frem til Kirkenes. Sverre Dølvik, som var ordfører i Sør-Varanger i 1940, hadde innkalt de tidligere medlemmer av formannskapet som kunde nåes - med unntagelse av det ene NS-medlem Sigurd Dørum, som følte jorden brenne under seg allerede for halvannen måned siden og derfor stakk av - og varamennene for dem som ikke kunde nåes. På den måten var der organisert et nytt midlertidig kommunestyre som hadde tatt fatt på de første rent presserende saker. Til kommunelokale fikk de istand en tidligere tysk brakke, noe avgjemt i skogen, det var ikke akkurat en av de mest strålende tyske brakkene for det var bare automobilmekanikere som hadde holdt til der - men det var da to brukbare, ganske store rum med plass til flere bord i hvert. Der hadde formannskapet bord til disposisjon som stamöteleiale, herredskassererens ett for sitt kontor, trygdekassen ett som sitt o.s.v. Under slike forhold har så bygdens gamle kommunemenn tatt opp de gamle tradisjoner fra førkrigstidens Norge, med en saklig drøftelse av alle de vanskelige spørsmål som har dukket opp."

Selvsagt - sier vi - slik skal det gjøres. Men det har også vært drøftet andre fremgangsmåter med opnevning av ordfører og formannskapsmedlemmer etter en oppskrift som ikke lukter helt bra. Slikt er ikke kommunelt selvstyre. Det er det derimot når - som i Sør-Varanger - de som i sin tid er valgt av bygdens innvånere, overtar styret, inntil nytt kommunvalg kan holdes. Den fremgangsmåte som der er fulgt, bør bli et eksempel for oss andre når frihetens time kommer!